

**Sprawozdanie z działalności
Komisji Przyrodniczych Podstaw Leśnictwa
i Zagospodarowania Lasu
za okres 1.III.1976—30.VI.1977 r.**

Okres sprawozdawczy stanowił na odcinku naukowej i organizacyjnej pracy Komisji Przyrodniczych Podstaw Leśnictwa i Zagospodarowania Lasu ZG PTL kolejny etap realizowania podjętych uprzednio zamierzeń i planów. Zorganizowano dwa posiedzenia Komisji, z których posiedzenie terenowe odbyło się w dniach 6—8 września 1976 r. na terenie Puszczy Rominckiej (OZLP Białystok) w Gołdapi, posiedzenie drugie, o charakterze referatowym — 25 lutego 1977 r. w IBL w Warszawie. Oprócz tych dwóch posiedzeń z udziałem referentów i członków Komisji, w okresie między posiedzeniami przewodniczący załatwił kilka spraw o różnym charakterze dotyczących organizacji prac Komisji, a także działalności o aspekcie naukowym ważnej dla praktyki gospodarczo-leśnej kraju.

I. POSIEDZENIE W GOŁDAPI

Puszcza Romincka, przylegająca do równoleżnikowo przebiegającej w tym miejscu północnej granicy państwa, stała się ośrodkiem zainteresowania Komisji z inicjatywy wicedyrektora OZLP w Białymstoku mgra inż. Edwarda Badydy, który miał zamiar przedstawić uczestnikom posiedzenia interesujące lokalne problemy gospodarcze kompleksu. Posiedzenie w Gołdapi obejmowało dwie części: naukową i organizacyjną.

Na część naukową złożyły się trzy referaty oraz lustracja wybranych drzewostanów, a mianowicie:

1. „XVI Międzynarodowy Kongres IUFRO w Oslo — Norwegia w dniach 20 VI—2 VII 1976 r. Główne założenia, organizacja i wnioski” — prof. dr Bolesław Z a b i e l s k i.
2. „Celowość meliorowania siedlisk leśnych, jako elementu wzrostu produkcji leśnej” — dr inż. Ireneusz H e r n i k.
3. „Gospodarka leśna w polskiej części Puszczy Rominckiej w latach: 1946—1975” — mgr inż. Edward B a d y d a.
4. Lustracja wybranych drzewostanów Puszczy Rominckiej i niektórych obiektów w Suwalskim Parku Krajobrazowym.

Część organizacyjna objęła:

5. Bieżące informacje przewodniczącego Komisji na temat pracy Zespołu Jodłowego, problemu samosiewów w lasach polskich i inne.

6. Sprawy organizacyjne Komisji, stan osobowy oraz wybór zastępcy przewodniczącego Komisji.
7. Projekt planu posiedzenia Komisji i tytułów referatów na luty 1977 r. w Warszawie.
8. Zaplanowanie terenowego posiedzenia Komisji i referatów na wrzesień 1978 r.
9. Podsumowanie i sformułowanie wniosków.
10. Wolne głosy.

Przechodząc do ważniejszych szczegółów części naukowej należy stwierdzić, że wszystkie trzy referaty były interesujące i bardzo na czasie.

Prof. Z a b i e l s k i przedstawił zebranym „na żywo”, jako uczestnik Kongresu w Oslo, najważniejsze wytyczne, wnioski i opinie kongresowe dotyczące leśnictwa w skali światowej. Autor referatu oparł się na materiałach dokumentacyjnych Kongresu oraz podał je w oparciu o własne kontakty i obserwacje, podając do wiadomości wiele danych z dziedziny tendencji rozwojowych światowego leśnictwa, a także nadmieniając o zjawiskach dla leśnictwa negatywnych, a wynikających z tempa rozwoju branż gospodarczych — konsumentów surowca drzewnego i nienadążania z produkcją tego surowca dla pokrycia potrzeb światowych.

Dr H e r n i k, główny specjalista w OZLP Poznań, zajął się w swym referacie podstawowym problemem — melioracją siedlisk leśnych, jej formą i uzasadnieniem. Obszerna, gruntowna dyskusja, spowodowana tematem, dotyczyła między innymi hodowli drzewostanów jednogatunkowych i przyczyny degradacji siedlisk leśnych, niecelowości usuwania drobnicy i drewna odpadowego z lasu, co również zubaża siedlisko, wskazania na potrzebę wykładania kory na uprawach między rzędami drzewek, torfowania gleb piaszczystych oraz hodowania roślin fitomelioryacyjnych. Podniesiono także sensowność wprowadzania olszy szarej dla poprawy gleb na siedliskach słabszych. Zwrócono uwagę na możliwość dodawania do składu sosny również olszy czarnej jako gatunku fitomelioryacyjnego. Podkreślono mocno, że przy obecnym obejmowaniu przez nawożenie mineralne znacznych obszarów leśnych konieczne jest prowadzenie w dokumentach nadleśnictwa ewidencji powierzchni nawożonych w tym celu, ażeby przez zbyt częste powtarzanie akcji nawożeniowej nie zdegradować gleb. Jako przykład przytoczono nadl. Łągów. Podkreślono również, że w lasach zagospodarowanych prawidłowo melioracje są w zasadzie zbędne, ponieważ pełne zwarcie i podszyty zastępują zabiegi melioracyjne. Zwrócono też uwagę, że — jak wynika z literatury — w 30 lat po nawożeniu nie ma w glebie żadnego śladu po nawozach. Według opinii jednego z uczestników najbardziej zaawansowani w nawożeniach mineralnych są Szwedzi, w związku z czym celowe byłoby nawiązanie w tym zakresie bliższych kontaktów z leśnictwem szwedzkim. Stwierdzono dobitnie, że w hodowli lasu musi być utrzymany kompromis między potrzebami a realizacją tych potrzeb. Nawożenie wymaga ekspertyz. Nawozi się rocznie ok. 40 tys. ha lasu. W praktyce nawożeniowej bywa i tak, że nie jest to nawożenie w rozumieniu naukowym, lecz — jest to plan wysiewu nawozów mineralnych. Nadleśnictwo wskazuje powierzchnie do nawożenia. Taka technika nawożeniowa bez podbudowy analitycznej może prowadzić do regresji gatunków, np buka, którą to sprawę omawiano już przed 15 laty w odpowiednich komisjach.

Stwierdzono, że obecnie dokonuje się analizy składu gatunkowego młodników I klasy wieku, w wyniku czego dochodzi się do wniosku, że znikomy jest udział młodników o składzie procentowym uzgodnionym z warunkami siedliskowymi. Podkreślono dużą rangę działalności naszej Komisji, w pracy której popiera się teorię faktami z praktyki. Jest to jednak niewystarczające, teren bowiem pracuje zbyt wolno, a główną przeszkodą w pracy terenu jest niedofinansowanie, brak dostatecznej liczby robotników leśnych itp. Nauka wkracza intensywnie zarówno do wnętrza rośliny jak i do wnętrza gleby. O tych nowych faktach i działaniach nauki wiedzą nie wszyscy nadleśniczowie, leśniczowie czy inni pracownicy terenu. Na przykład z Zielonogórskiego można podać wiele przykładów występowania drzewostanów — monolitów, które nie są zharmonizowane z siedliskiem. Należy koniecznie zmienić tę politykę hodowlaną. Należy rozstrzygnąć, czy lepiej jest nawozić przed wyrębem drzewostany starsze, czy nawożenie stosować wcześniej w drzewostanach młodszych? Pielęgnacja siedliska jest akcją długotrwałą. Czy nawożenie należy powtarzać, czy stosować jednorazowo?

Podniesiono problem dokształcania nadleśniczych na studiach podyplomowych, jak robiono to niegdyś na politechnikach, organizując 2-tygodniowe kursy dla mechaników. Postawiono pytanie, jak należy pojmować podniesienie produkcji, ważna bowiem jest nie tylko ilość, ale i jakość surowca drzewnego. Szwedzi np. nastawieni są na ilość pozyskanej masy, ażeby uzyskać największą ilość celulozy. A jak ma być u nas? Należy również zdecydować, czy przy zalesieniu zrębów powinno się wykorzystać sadzonki sosnowe 2-letnie, czy — jak dotychczas się to robi — sadzonki 1-roczone. Na poruszone w dyskusji sprawy, pytania i wątpliwości odpowiedział dr H e r n i k, przyznając częściowo rację dyskutantom i podkreślając, że nie da się w krótkim referacie przedstawić wyczerpująco wszystkich zagadnień związanych z meliorowaniem siedlisk leśnych. Tym niemniej melioracje należy uważać nadal za problem podstawowy dla gospodarki leśnej i ustawicznie nad nim pracować.

Mgr B a d y d a dokonał najprzód wprowadzenia w organizację terenowego objazdu Puszczy Rominckiej, zwrócił również uwagę na sprawy nawożenia lasu z punktu widzenia oceny chemizacji środowiska leśnego przez ochroniarzy, którzy z reguły negatywnie odnoszą się do mineralnego nawożenia powierzchni leśnych. Referent również zaznaczył, że o radzieckiej części Puszczy zupełnie nie jest poinformowany. W referacie swym mówca przedstawił gospodarkę na terenie kompleksu Puszczy Rominckiej w minionym 30-leciu, uzupełniając dodatkowymi informacjami odpowiednie miejsca referatu. Gospodarka ta związana była z wieloma trudnościami, szczególnie w okresie powojennym. Aktualnie stan prac organizacyjnych i gospodarczych w tym kompleksie jest normalny. Lustracja kompleksu dokonana została według dwóch zaproponowanych tras, na których łącznie wybrano 12 punktów obserwacyjnych. Jeśli chodzi o taksacyjny i hodowlany charakter lustrowanych drzewostanów, to objęto lustracją zarówno uprawy, młodniki i drągowiny, jak też drzewostany dojrzałe, bądź przewidziane przez OZLP do założenia w nich rezerwatów, bądź też jako obiekty dyskusyjne na odcinku wprowadzenia w nich specjalnych zasad zagospodarowania lub zmiany panujących zasad, a niekiedy zastosowania nowego składu gatunkowego, wreszcie rozwiązania problemu wzmożenia produkcji. W toku przejazdu i lustrowa-

nia kolejnych obiektów drzewostanowych prowadzono dyskusję, której treść zmierzała zawsze do konkretnego podania do wiadomości stanowiska Komisji w sprawach wysuniętych do rozstrzygnięcia przez gospodarzy. Wszystkie propozycje dyr. Badydy odnośnie różnych wybranych drzewostanów i ich przeznaczenia oraz zagospodarowania poparto. Szczegóły tej bardzo interesującej dwudniowej lustracji kompleksu Puszczy Rominckiej i obiektów poza Puszcza pominięto w sprawozdaniu, gdyż przedstawienie objazdu zajęłoby zbyt wiele miejsca.

W części organizacyjnej posiedzenia omówiono, przedyskutowano lub zdecydowano kolejno o poniższych sprawach, wchodzących w zakres działalności Komisji:

a) Przewodniczący Komisji podał do wiadomości, że w ramach Komisji Przyrodniczych Podstaw Leśnictwa i Zagospodarowania Lasu został zorganizowany Zespół Jodłowy mający na celu propagowanie hodowli jodły olbrzymiej w Polsce. Przewodniczącym Zespołu jest dr Sławomir H e j m a n o w s k i, Zespół liczy 20 osób. Zespół Jodłowy odbył posiedzenie w dniu 21 VI 1976 r. i ustalił plan pracy wg określonych punktów i terminów.

b) Kolejną informację przekazał przewodniczący Komisji na podstawie pisma ZG PTL z 20 VII 1976 r., w którym Zarząd zaleca Komisji zajęcie się sprawą samosiewów występujących w Polsce i opracowanie bliżej problemu samosiewów w ramach Komisji przez wybranych specjalistów, w celu przekazania — na późniejszym etapie — propozycji dotyczących tej sprawy Naczelnemu Zarządowi Lasów Państwowych. Przewodniczący poinformował zebranych, że tematyką samozasiewów obarczy doc. dra hab. Stanisława S z y m a ń s k i e g o z Akademii Rolniczej w Poznaniu, który już dysponuje poważnymi źródłami naukowymi w zakresie samozasiewów w Polsce. Doc. Szymański może się oprzeć na pracach czterech autorów: Wiesław S z c z e r b i ń s k i — „Samosiewy sosny w Wielkopolsce”, Tadeusz C h o d n i k — „Samosiewy buka na Pomorzu”, Jan W r ó b e l — „Samosiewy sosny w Słowińskim Parku Narodowym”, Jerzy M o d r z y ń s k i — „Samosiewy świerka w górach”.

c) Przewodniczący poinformował, że aktualny stan osobowy Komisji przekroczył już liczbę 30 osób, a dalsze zaproszenia do udziału innych Kolegów są w załatwianiu. Tempo pracy Komisji będzie nadal utrzymane, a przyjęty schemat pracy w formie dwóch zebrań w roku: terenowego 3-dniowego we wrześniu oraz kameralnego w lutym w Warszawie — ze znaczną liczbą referatów i lustracjami terenowymi — zostanie utrzymany.

d) Z uwagi na znaczną liczbę członków Komisji, zatrudnionych w całym kraju, oraz w związku z potrzebą utrzymania kontaktów, niekiedy częstych i to na odległość, a także ze względu na potrzebę konsultowania się w różnych bieżących sprawach „na co dzień” z kimś na miejscu Przewodniczący uznał za konieczne powołanie jednej osoby do bliskiej współpracy w charakterze zastępcy. Na stanowisko to zaproponował zebranym mgr inż. Andrzeja W o ź n i a k a, nadleśniczego Nadleśnictwa Doświadczalnego Zielonka Akademii Rolniczej w Poznaniu. Kolega Woźniak już od dłuższego czasu współpracuje bezinteresownie na proponowanym odcinku, wkrótce przystępuje do obrony pracy doktorskiej na Wydziale Leśnym AR w Poznaniu, a co najważniejsze, jest wprowadzony w wiele prac naukowo-doświadczalnych w nadl. Zielonka dotyczących

wzrostu produkcji leśnej. Po dyskusji propozycja wyboru kolegi A. Woźniaka na zastępcę przewodniczącego Komisji została przez zebranych zaakceptowana.

e) Przewodniczący Komisji poinformował o terminie najbliższego posiedzenia Komisji w Warszawie, które odbędzie się w IBL w lutym 1977 r. Na razie ustalono pierwszy referat o tematyce dotyczącej Puszczy Noteckiej, a autorem będzie dr Kazimierz R a t a j s z c z a k, wicedyrektor OZLP w Poznaniu. O drugim referacie zostaną członkowie poinformowani w zaproszeniu.

f) Przedyskutowano możliwość wyboru miejsca terenowego posiedzenia Komisji w 1978 r., bowiem na rok 1977 przyjęto już nadl. Bolewice. Ustalono ramowo, że miejscem tym w 1978 r. będą Beskidy (OZLP Kraków) lub Leśny Zakład Doświadczalny w Krynicy AR w Krakowie.

g) Przewodniczący wysunął ze swej strony dezyderat odnośnie możliwości wkroczenia przez Komisję z pracami doświadczalnymi na teren Puszczy Rominckiej. Wyrażałoby się to praktycznie postawieniem do dyspozycji dla doświadczalnictwa przez OZLP Białystok na początek ok. 5 oddziałów. Problematyka doświadczeń dotyczyłaby wzrostu produkcji i związanej z tym przebudowy drzewostanów. Dla rozpoczęcia takiej współpracy konieczna byłaby wizyta Kolegów z OZLP Białystok w Lasach Doświadczalnych AR w Poznaniu, gdzie goście mogliby obejrzeć na miejscu na przykładach, jak robi się tego rodzaju doświadczenia. Inicjatywę w zakresie terminu i liczby osób pozostawiono Kolegom z OZLP Białystok, którzy w zasadzie propozycję przyjęli.

h) W wolnych głosach zaproponowano powielenie odczytanych referatów w celu udostępnienia ich szerszemu gronu czytelników. Zwrócono też uwagę, że skład Puszczy Rominckiej, który obejmuje 17% sosny, 58% świerka oraz 25% brzozy, graba i innych gatunków, zbliżony jest do składu prawidłowego, zasługującego na dalsze jego utrzymanie.

W posiedzeniu terenowym uczestniczyło 15 osób.

II. POSIEDZENIE W WARSZAWIE

Posiedzenie, zorganizowane w IBL, obejmowało część referatową i część organizacyjną. W części referatowej wygłoszono i przedyskutowano następujące opracowania:

1. „Kompleksowe próby racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi Puszczy Noteckiej” — dr inż. Kazimierz R a t a j s z c z a k.
2. „Zastosowanie zrationalizowanej metody gniazdowej (według Ogińskiego) uprawy dębu do zagospodarowania bogatych siedlisk leśnych” — doc. dr hab. Stanisław S z y m a ń s k i.
3. Dyskusja nad referatami.
W części organizacyjnej omówiono aktualne problemy.
4. Projekt zorganizowania kolejnego posiedzenia terenowego Komisji w nadl. Bolewice i nadl. Trzciel.
5. Zaopiniowanie polityki gospodarczej w zakresie odnowień i systemu zagospodarowania w Bieszczadach.
6. Stan liczbowy członków Komisji oraz perspektywy dalszej działalności.

7. Sprawozdanie doc. dra Stanisława Hejmanowskiego z działalności Zespołu Jodłowego.
8. Informacja o recenzjach pisanych przez członków Komisji, a dotyczących projektów: nowych Zasad Hodowlanych oraz Instrukcji Urządzenia Lasu.
9. Sprawy bieżące.

Szczególnie wnikliwa dyskusja wywiązała się nad problemami Puszczy Noteckiej. Omówiono historię powojennego urządzenia Puszczy (prof. Zabielski), drugiego kolejnego urządzenia tego kompleksu (mgr Musiał), braku sadzonek do zalesień, stosowania 2-latek sosnowych jako materiału do zalesień zrębów, produkcji i-ekonomicznej kalkulacji zrębów dla fabryki w Czarnkowie, fitomelioracyjnych gatunków dla Puszczy (olsza szara), postulatu zorganizowania wycieczki do Puszczy (prof. Krzysik). Dr Hernik poinformował o grupie roboczej: Mucha, Szmidt i Mańka — profesorach z AR w Poznaniu — oraz o zakresie pracy tej grupy na terenie Puszczy. Kolejni mówcy poruszyli: możliwość kompleksowego opracowania problematyki dla obiektu Puszczy Noteckiej przez IBL (doc. Partyka), niedostateczną produktywność siedlisk puszczańskich (doc. Szymański), wyszukanie nasiennych drzewostanów dla Puszczy (prof. Urbański), problem 2-latek sosnowych do zalesiania zrębów (mgr Burzyński), kwestię gradacji szkodliwych owadów i załamania się tejże w 1972 r. (dr Sorokowski).

W dyskusji nad referatem o gniazdach dębowych poruszono istotne dla odnowień dębowych momenty. Stwierdzono, że dla dębu powinna być stosowana długa kolej rębny (prof. Krzysik), uznano, że placówki Ogijewskiego należy stosować w praktyce (mgr Baksalerski), poinformowano, że nadleśnictwa w OZLP Szczecinek zastosowały już placówki Ogijewskiego przy odnowieniach dębu (mgr Musiał), oświadczone wreszcie, że dąb na placówkach nie boi się chwastów w pierwszych fazach swego rozwoju (doc. Szymański). Doc. Graniczny postawił pytanie, jak wprowadzać dąb w ramach innej rębni w warunkach Puszczy Białowieskiej, a mgr Zawierucha stwierdził, że dobra jest również forma wprowadzania dębu na gniazdach w ramach rębni III. Mgr Burzyński poparł również stosowanie długich kolei dla dębu. Dyskusję zakończył referent — doc. Szymański udzielając dodatkowych wyjaśnień.

W części organizacyjnej ustalono wstępnie, że posiedzenie terenowe Komisji odbędzie się w nadl. Bolewice w dniach 2—4 września 1977 r. Szczegóły organizacyjne opracują: mgr Zawierucha jako gospodarz wraz z przewodniczącym Komisji i prof. Urbańskim. Przewiduje się 4 referaty, które dotyczyć będą selekcji, genetyki oraz innych zagadnień hodowlanych, zaś dokładne tytuły referatów oraz nazwiska autorów podane będą w zaproszeniach. W części organizacyjnej przewodniczący Komisji zapoznał zebranych z treścią opinii dla Oddziału Przemyskiego PTL oraz SITLiD dotyczącej ramowych wytycznych w sprawie zabiegów odnowieniowych w Bieszczadach. Treść opinii zaakceptowano i opinia ta przez ZG PTL zostanie przesłana do Przemyśla. Przewodniczący poinformował, że aktualna liczba członków wynosi ponad 30 osób, a perspektywy pracy Komisji są pomyślne. Przewodniczący Komisji oświadczył, że recenzje projektu nowych Zasad Hodowlanych sporządzili mgr H.

O s t r o w s k i i prof. B. Z a b i e l s k i. Opinie projektu nowej Instrukcji Urządzania Lasu napisali: mgr H. O s t r o w s k i, doc. dr hab. B. R u t - k o w s k i i prof. B. Z a b i e l s k i. Wszyscy wymienieni autorzy recenzji są członkami Komisji. Recenzje przekazano do dyspozycji Naczelnego Zarządu Lasów Państwowych i Instytutu Badawczego Leśnictwa w przepisanych terminach. Doc. G r a n i c z n y zaproponował ustalenie terminu zebrania w sprawie Puszczy Białowieskiej w Białowieży. Doc. Graniczny pragnie włączyć Komisję do udziału w decydowaniu i w sprawach związanych ze stałym nadzorowaniem realizacji nowych wytycznych gospodarki w Puszczy. Przewodniczący wyraził zgodę na propozycję doc. Granicznego z tym, że dalsza inicjatywa organizacyjna należeć będzie do doc. Granicznego. Z powodu nieobecności dra S. H e j m a n o w s k i e g o — sprawozdania z działalności Zespołu Jodłowego nie przedstawiono. Liczba osób w posiedzeniu referatowym w dniu 25 lutego 1977 r. wynosiła 16.

Bolesław Zabielski